

ЗЕМУНСКИ ГЛАСНИК.

Земунски Гласник излази Недељом у јутру. Цена му је годишња 5 фолоринти у банкнотама заједно с поштарином или достављањем у кућу. За предбројнице у Србији стане лист овај дукат десарски с поштарином. За Босну, Херцеговину и Стару Србију 60 гроша турских, ван турске поштарине, коју предбројници сами имају плаћати.

Број 20.

Предплату на Земунски Гласник прима из Аустрије Сопронова печатња у Земуу, из Београда и унутрашње Србије г. Велимир Валожкић у Београду. Предбројници из Босне, Херцеговине и Старе Србије предброје се у плаћеним писмима код управе вилајетске печатње у Сарајеву. Без новаца никакве се не уважавају наручбине.

Србија у народно-привредном погледу.

(Наставак.)

Географични положај једне тачке најглавнији је услов за развитак трговине. Такав згодан положај заузима Србија, те се ова земља може ђупријом између запада и истока назвати, а Београд је улазак на ту ђуприју. Један поглед на карту увериће свакога о истинитости ови речи, као што ће му разјаснити и то, зашто су се на том месту толики историјски догађаји збивали, о којима говори повесница свакога века.

Светски обрт оснује себи средереде, означене поглавито згодним географичним положајем. Ту се трговина развија тежећи да све већи и већи простор својом радњом обузима. Она упозна људе са новим потребама, које проузрокују већу продукцију, те увуче у своју мрежу народе, који су пре сами себи задовољили. И народи балканског полуотока све више напредују на броју и у цивилизацији, продукција њихова све већа постане, с којима већ уђоше у међународни обрт. Природно смештиште сурових продукта свијих тих земаља јест Београд, јер је Београд таква средереда. Помислимо само, да је српска престолница скончана жељезницом са Цариградом, Солуном, Монастиром, Сарајевом и Сплетом, то ће она зацело не само провозна штација бити за робе, што долазе из Индије преко Сујца и Солуна, или преко Цариграда из мале Азије, него ће се ту концентровати производи Босне, Бугарске, Македоније па и мале Влашке, куд ће се свуд из Београда европске индустријске творине носити. Београд ће бити главна пијаца на европском истоку како за суровине и полуфабрикате источне, тако и за творине европске индустрије.

У таквим средередама трговине, као што то повесница трговине показује, постоју брзо банке и банкарске куће, да потпомогну трговину, настане се страни трговци, оснивају се индустријална подuzeћа, која израђују суровине (као н. п. парни млинови, фабрике за шпирит, за обрађивање кожа и т. д.). Не прође много времена, а такве трговачке пијаце постају светским тржиштима.

Многи ће рећи, да сам идиализирао, излажући такву сјајну слику о будућем Београду. Јер то могло би тек бити на по века после решења источног питања. Доиде је трговачки значај нашег Београда, рећи ће ко, само толики, у колико се односи на местну трговину са самом Србијом. Истина, ова се трговина прилично развила последњих година, али то имамо једино захвалити јавном поретку у земљи, као и добрим по трговину околностима, које од три године амо допустише, да нашу храну у великој количини извозити могосмо. Тим је дакле пучко стање у повчаном погледу јако унапређено, те се изазваше код сељака веће потребе, што у корист трговине служи.

Како ће Београд постати трговачком средерedom балканског полуотока, рећи ће ко даље, кад ето смо од десетак година сву муштерију из Старе Србије и Босне изгубили? Како може наша престолница главним тржиштем суровина постати, кад сами сопствене српске продукте морамо слати у Пешту и у Беч продаје ради, јер не би у Београду налазили купаца? А како стојимо са кредитом, познато је свакоме. Та у Београду нити има банке нити знатних банкера те често немогу се имућни и сигурни трговци ма и с малом сумом помоћи, већ морају и тога ради ступати у свезу са Пештом или Бечом.

Све то признајемо да је тако. Београд ће тек после решења источног питања природно своје место потпуно заузети у међународном обрту. Али како то питање једанпут буде решено, онда ће исполински напред корачати, и неће четврт века проћи, а Београд ће бити на европском истоку оно исто, што је сада на западу Хамбург. Кад ће се пак источно питање да реши, то се напред знати не може, и ако је то решење неизбежно. Само не треба српски трговци да скрштеним рукама чекају решење источног питања; већ требају старати се, да су у сваком обзиру спремни. У том смислу говорио је и министар г. Милојковић у седници уставне комисије препоручујући реформе у државном животу. Што је г. министар у својој беседи о политичним реформама онако ваљано говорио, то исто важи и у народно-привредном погледу; јер и на том пољу треба да смо спремни, ваља нам се организовати, како би Србија и у економном обзиру спремна била. Особито треба српски трговци своју пажњу на то да обрате, да Београд главним светским тржиштем постане. Јер баш зато, што ће се Београд услед свога географичног положаја на степен знатне трговачке пијаце подићи, у дужности је српских трговаца, управо је то за њих животни питање, да су способни за њихов задатак, ако неће да им странци не отму плод трговине, као што то чинише у Брајли, Галацу, Цариграду и Александрији, где су прве трговачке куће стране. У природи је светске трговине, да оне тачке заузима, које су згодне за обрт. А таква је тачка и Београд, куд ће по решењу источног питања, можда још и пре, као што то најновије појаве показују, сила странаца трговине ради долазити. Срби треба да се користе светском трговином у Београду! — (Наставиће се.)

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ ВЕСТИ.

Земун. Нова црквена општина конституирана је и отпочела је већ свој рад. У понедељник 10. о. м. држана је главна устројавајућа скупштина, у којој предузеше избор председника, потпредседника, перовође и двадесет и четири одборника. И тај је избор руководила стара општина, под председништвом г. Проте А. Живановића, и то беше последњи њен акат.

Но пре него што се приступило избору, прочитана беше од г. Проте оставка избраног скупштинара г. Павсанија Димитријадеса, на кога је место по броју гласова ступио г. Јаснић Николић као скупштинар.

Пошто беше решено, како да се бира, ступило се к избору са цедуљама, најпре председника, потпредседника и перовође, после одборника. Скупштинара било је свега у скупштини 58, који изабраше г. дра Ј. Миланковића за општинског председника са 43 и г. Стевана Марковића за потпредседника, са 42 гласа, и г. Дим. Руварца са 37 гласова за перовођу.

За одборнике ова су лица избрана: Г.Г. А. Д. Јовановић, Ђорђе Солар, Мита Јовановић, Стева Петровић трг., Коста Петровић кројач, Алекса Даронић, Игња Василијевић, Панта Барјактаровић, Петар Вукомановић, Живко Лончаревић, Маша Лаушевић, Мита Младен, Јова Милаковић, Јова Смедеревац, Коста Стојковић, Миша Ђирић, Гавра Јовановић Смиљ, Јова П. Јовановић, Коста Банатовић, Коста Атанацковић, Мита Буковичанин, Живко Југовић, Пера Павловић, Љубе Т. Лазић.

У среду 12. о. м. била је прва седница новог црквено-школеког одбора под председништвом свога председника г. дра Ј. Миланковића. Ови су предмети дошли у претрес: Досадашњи тутори св. богор. цркве г.г. Ђорђе Д. Јовановић и Игњат П. Јовановић, и св. николајевске цркве г.г. Стеван Сп. Андрејевић и Ђорђе Илкић поднесоше оставку на почасна своја звања. Оставка је примљена, но тутори св. николајевске цркве умољени су, да до новог избора татора одправљају таторску дужност, а код св. богородичне вршиће је г. Петар Вукомановић, почем пређашњи тутори не хтедоше се даље тог посла примити, и г. Игњат П. Јовановић донео је у седницу протоколе и готовину, па их је предао одбору.

Закључено је, да одсад у горњој вароши буде један главни и два млађа татора, а у долњој два главна и шест млађих, но ово закључење да се у дело не приводи, докле и црквено-школека скупштина о томе своје мњење не да. Скупштина пак ће се најдаље за десет дана сазвати.

Изабрат је одбор од три лица, и то г.г. Игњат Василијевић, А. Д. Јовановић и Дим. Младен, да изради начин, како да се у будуће воде књиге од црквених прихода и школских фондова новаца, те да по том начину како тутори од свију цркава, тако исто и школско-фондски куратори своје књиге воде.

Још је један одбор изабрат од пет лица: г.г. др. Миланковић, парох Суботић, Ст. Марковић, Ж. Лончаревић и Петар Вукомановић, који ће да изради пословни ред за седнице црквено-школеког одбора. Но пословни ред, речено је изриком, треба да определи, да су одборске седнице редовно јавне.

Закључено је, да се увек по један црквењак нађе, кад се год држе седнице, и да ту дужност црквењаци на изменце врше. А што се тиче позивања чланова у седнице, то ће сваки црквењак позивати оне чланове у седнице, који спадају под ону парохију, где је он црквењак.

Покрене се питање о прирезу свештеничком. Г.Г. прота Живановић, парох Суботић и капелан Д. Руварац изјавише на питање одборово, да они пристају, да до првог сабора остане по староме што се тиче њиховог прихода, т. ј. да се не уводи у живот саборско закључење у обзир на свештеничку плату. Парох св. николајевске цркве г. Никола Савић није могао такову изјаву од себе дати, почем није био у седници а послати по њега црквењак га није могао наћи; но г. прота А. Живановић узео је на себе, да ће реченом свештенику ствар предложити и писмено изјашњење искати.

— Јуче, у суботу, пре подне у једанаест часова преминуо је овде бивши српски саветник Јеремија Станојевић. Покојник је живио у Земуну у својевољном прогнанству, јер у унутрашњости Србије није хтео да се настани, кад га је лане српска влада кренула из Београда. Он је доживио 61. годину живота, а четрдесет година пробавио је у државној служби српској, у којој је дошао до одличног звања саветничког. Као зет несретнога Светозара Ненадовића (супруга му је рођена кћи покојног заслужног по Срп-

ство проте Матеје Ненадовића) паде и на њега, као и на његовога сина Драгишу сумња саучешћа у жалосној катастрофи топчидерекој. Он допаде затвора, ког се само опростити могао, кад се одрекао саветничке пензије, коју је уживао по годинама службе. Покојник беше поштован од свију, који га год изближе познаваше. Њега оплакују удовица, четири сина и две кћери. Драгиша је у Паризу, а други му је син на науци у Минхену. Лака му земљица!

— Народно позориште даје у Панчеву претставе, које су увек препуне, што се види из тога, кад прва претплата износи око 1400 форината. Управа позоришта сад је у рукама г. А. Хаџића, уредника „Матице.“ У прошлу недељу даваше први пут ново парче под насловом „Сан на јави,“ које је написао г. др. Јован Суботић. Делце је штампано и продавало се на каси у вече претставе. Славни је писац сам присуствовао тој претстави. — Том приликом могла се несрећа догодити. Дворана беше пунцата публике, кад наједаред неко повиче „ватра.“ Услед тога наступи страшна забуна међу гледаоцима. Свако хтеде на двор. Господин Ђ. М. из Београда отвори у тој забуди врата, што воде на ходник; но ходник је покварен, јер се кућа оправља, па ће нови ходник ту да наместе. Незнајући за то падне он с другог ката доле у авлију, но срећом није се јако повредио. — Други дан, у понедељник, дадоше ваљани Панчевци г. Ј. Суботићу сјајан банкет, на коме је било 150 учесника.

— Из Београда нам пише један од наших дописника ово: Од неко доба баш се приметно опажа живљи покрет у нашој трговини. Данашња влада озбиљно је настала да учини све олакшице трговини, те да ова што већи полет добије. Расписи и наређења министра финансије у томе смислу најјаснији су докази. Него поред све ове воље, не можемо да се начудимо откуда то, да се сада траже пасоши и онима који лађом за Смедерево, Шабац или ма коју варош поред воде путују. Тај обичај пре није био. А сад поред тога још је и та незгода што није доста кад се узме само пасош из полиције савеке, него мора да се с тим истим пасошом пријави и полицији што је близу места где лађе стоје, — да и она некаку своју нумеру удари, и онда тек важи. Колико сам могао разабрати

ова „последња нумера“ што још мора да дође на пасошу, то је чисто форма и бива на неизмерну штету нашем трговачком обрту. Ја сам шта више разумео да г. министар унутр. дела и незна да се то баш тако ради, зато се надамо, да ће се уклонити бар та сметња — нумера — кад се већ и онако пасоши морају вадити. У интересу је трговине да пасоша никако и не буде, а колика је вајда од тога то не треба доказивати. Још нешто. Од како је пештанска лађа почела стајати уз нашу обалу чудне се ствари дешавају. Г. В. полети тако рећи с целом ротом жандара, па онда како који изиђе одма пасош и то како строжајше!? Људима који су се већ одвикли давати те пасоше, како је то, само знаду они који су бивали у тим приликама. Па и иначе догоди се по који суров малер. Да ли ће једном и код нас престати да нас дочекују и испраћају жандари?

— Из Беча добили смо са поуздане стране ово писмо: Војеној крајини претстоје знатне промене у погледу на организацију управе, поглавито комунитета, којима ће се круг самоуправе знатно разширити. Како је садашњи старешина одељења у војеном министарству у своје звање ступио, кога беше пре ђенерал Заставниковић начелник, одмах се покрену питање о реформама. На ту целъ примише више њих припознатих у управи особа писмен налог, да своје мњење сваки за се писмено до конца марта поднесе војном министарству, где ће се с почетка априла нека лица од управе, међу којима ће бити и пуковник Трнеки, мајори Шибалић и Хостинек, састати и ново устројство на основу припослатих елабората изградити. Таквих елабората биће осам, јер на толико њих је дошао речени писмени налог г. пуковника Кенига, који у своје допису рече, да се на тај начин бољем резултату нада, него од досадашњих комисија ad hoc, које много говорише а слабо што ваљано израдише. „Жеља је њ. в. цара, рече, да материјални и душевни развитак војене границе не заостане иза других земаља државе, и прама томе ваља реорганизовати је и установе завести, којима се таква целъ постићи може...“ Досад су само стигли елаборати варадинског градоначелника, карловачког варошког управитеља и из Беловара. Нисам још имао прилике да прочитам речене елаборате, но уверавају ме, да сви радикалну

реформу препоручују. У овдашњим меродавним круговима то мњење постоји, да се комунитетски мађистрати са свим предустроје, то јест да се политично-административно одељење са свим укине, и делокруг његов пренесе од чести на автономну општину, од чести, да се повери ново установити имајућем надлежатељству. Судско одељење и све што по природи овоме принадежи, као и полиција сачињаваће мађистрат, коме ће се додати пореско надлежатељство. Општина биће автономна, која ће себи бирати начелника и званичнике, вршујуће општинске и општини пренешене послове. Општина ће разрешивати порез и прирез, наплаћиваће их, и паушалну квоту предаће пореском надлежатељству, које ће само непосредне дације, као што су перцентуали и пр. наплаћивати. Толико сам дознао о будућем устројству комунитета. Но и за регimente претстоје знатне промене, о којима ћу вам други пут писати. За сад само толико, да је издат налог ђенерал-команди у Загребу и Варадину, да до даље наредбе не издају дозволу на делење граничара и на продају земље (Ueberland), јер ће се у том погледу важна одредења скорим издати.

— Њ. В. цар вратио се у Беч са пута у Хрватску и приморје. Свуда је био сјано и срдечно дочекан и испраћен, и свуда је делио милости и одлиција. У Петрињи пружио му је један стари граничар, окићен са златним колајном, једну јабуку поздравивши га с добродошлицом. Пуна шака дуката беше царев одговор на старчеву добродошлицу. Ту су и два Турчина метанисали пред царем по њиховом адету, само што скинуше своје чалме с главе. У Риједи је тек изишао пред цара босански валија Осман-паша, јер се био задоцнио на путу због неке неповољности. У Петрињи опази, да му је нестала свечана униформа са свима орденима, а у масној хаљини није могао пред цара изаћи. Брже боље телеграфише у Сисак познатој француској кући Х. и Д. молећи, да му даду од тамошњег ког кројача униформу направити. Сисчани кројачи ради су за босанског поглавицу сурку или душанку скројити, али не кафтан и плундре. Срећом нађе се Осман-пашин пртљаг, те тако похита за царем до Ријеке. Ту беше одликован са леополд-орденом. — У Трсту поздравео је цара од стране талијанског краља ђенерал Деларока. — У Сењу издао је Њ. В. цар највише

ручно писмо на подмаршала барона Габленца, у коме се изјављује задовољство цареву са поретком и војничким изучавањем граничара.

— Избори за сабор тек што нису свршени. Колико је познато, надјачала је деакова странка са чедрдесет гласова, и то највише с тога, што су у Ердељу скоро сами деаковци изабрани. Сам Деак изабран је у Пешти, где је пак министар трговине Горове пропао; изабран је противник његов Јокаја од левице, коме поглавито Евреји дадоше своје гласове. Светозар Милетић изабран је у Башахиду у Банату. У Старом Бечеју, који је срез он на прошлом сабору заступао, морао је сада уступити поље своје противнику Латиновићу, који је ту победу одржо. Колико је живог саучешћа народа у изборима било види се отуда, што се нису бирачи по неким местима пуна два дана макли са места избора. — Бечкеречани изабраше Ђорђа Стратимировића за свога посланика на сабору.

— У Бечу очекују да ће царски наш двор походити руски велики кнез Владимир, који путује у Италију. У берлинским владиним круговима сматрају да се том посетом изражава нека срдачност која у одношајима између Русије и Аустрије настаје. У исто време говори се и то, да ће царица руска овога лета ићи у неке немачке бање, и том приликом свратити и у Беч, куда ће је допратити велики кнез престолонаследник са својом женом. — У „рајхсрату“ одбачен је владин предлог да се у време опасности сав народ листом на оружије диже. 8. о. м. седнице „рајхсрата“ одложене су до после римског ускреса.

— Са међе босанске о догађају у Бањалуци јављају, да је богословска школа обустављена и управитељ школе, архимандрит Пелагић, на испит у Сарајево одведен.

— У подунавским кнежевинама учињена је нека промена у народној стражи, коју неки листови држе да је у свези са изборима, који предстоје. Сагласно са законом, по ком се официри народне гарде сваке треће године морају мењати, сви су виши официри народне војске из Букурешта и Плојешта са својих места кренути, и кнежевским декретом постављени су заповедници за пет легија, једанаест баталиона и седамдесет и четири чете.

Из Атине јављају, да се је млади краљ вратио са пута, на ком је двадесет дана пробавио. Досадашњи грчки посланик у Паризу Рангавис заступиће Грчку код Порте. Говори се, да ће сила чиновника грчких измењено бити с другима, што нису поуздани у садашњим околностима.

— Султан, веле, хоће да постане конституциојални владалац. Скорим ће се у Цариграду сазвати народна скупштина, пола турских и пола хришћанских посланика. Да то неће скупштина бити као босанско-вилајетска?

— Размирица између француске и белгијске владе због жељезница изравнана је, те „званични лист“ француски проглашује, да сада не постоји никакво питање у Европи, које би могло такве последице имати, да се општи мир поруши.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Беч, 15. марта. (Телеграм.) Шеница у Буру: банатска 86-фунт. по 4.45, моришка 86½-фунт. по 4.40, бачка 83¼-фунт. по 3.97 цента и за готово, банатска 87-фунт. по 4.50; словачка шеница у Бечу 84-фунт. цента по 4.38. Зоби 45-фунт. по 1.76. 50-фунт. по 2.16. Промета са шеницом је било 25.000 мерова.

Стање воде Саве.

Код Земун:

У петак 14. марта: 13 с. 5 п. над нул. Снег.
„ суботу 15. марта: 13 с. 7 п. над нул. Суво.

Код Митровице:

У петак 14. марта: 14 с. 10 п. над нул. Снег.
„ суботу 15. марта: 15 с. 2 п. над нул. Суво.

Код Сиска:

У петак 14. марта: 20 с. 1 п. над нул. Суво.
„ суботу 15. марта: 19 с. 6 п. над нул. Суво.

Ш Земун, 15. марта. Пештански и сисачки извештаји јављају слабу радњу са храном. Таке исте вести долазе и из Енглеске, где банке неће да примају менице житних трговаца, па су тамо неколике житарске куће пале. Читасмо једно писмо из Лондона, у коме се препоручује највећа предосторожност у радњи са храном, јер се све више појављују знаци о предстојећој кризи.

Ово дана опет се јавише два пуномоћника из Беча, да студирају околности на београдској и овдашњој пијаци. Јер нова бечка „трговачка банка“ хоће да заведе у Београду такав завод, а „бечка пучка банка“ рада је у Земуну свој филијал да установи.

Земун. Ове су прете теретне лађе прошле Савоупће: за Сисак лађа Павла Церњака са 8000 вагана шенице, лађа Јована Шишића са 8000 вагана шенице, лађа Јована Деранића са 5800 вагана шенице, лађа „арпад“ са 6000 вагана кукуруза, лађа Јосифа Луцића са 9300 вагана шенице, лађа Колмажа Ибра са 4150 вагана шенице, друга лађа

Јосифа Луцића са 5000 вагана кукуруза, лађа Томе Михаља са 4818 вагана шенице.

Земун. (Званично.) Обновљена је заповест. да сваки онај који поред кордона путује, мора да потпише пасош код кордонске команде.

— У вторник 18. о. м. продају се у Сурчину код кумпаније ствари.

— У исти дан дају се у Купинову 200 јутара од пашњака јавном лицитацијом под закуп.

— У селу Кленку у вародинској регименти дају се 78 јутара ледине, најзгодније за бостан под закуп. Сва је ледина загађена. Баштовани, који желе да сеју бостан и ради су речену земљу узети под закуп, нека се обрате са својом понудом на г. мајора Антоновића у Митровици.

Београд, 15. марта. (о. д.) Дућаницама врло добро пролазе послови, а брашнарима средње. Но житарска радња са свим је слаба, скоро ништа се не купује, па слаби су и довози код оваквог времена. Код Дубровице товаре се два шлена за Пешту, а у Смедереву купљено је ономад 100.000 ока шенице. Ове вам цене хране могу јавити: шеница 66—68, ражи 56, јечму 54—56, зоби 52—55, кукурузу 54—56 гроша 100 ока.

С продукцијама мало се радило због еврејске пасхе. Номиналне су цене ове: Вун 12—13, овчијим кожама саланским 28—29, сељачким 23—24, козијим 25, козијим саланским 28—29, сељачким 20—22, јагњешим 16—17, јарећим 18—19, кавлацима 14—15 гроша пар.

Цена је масти 7¼—7½, лоју 7½—7¾, меду цеђеном 3½, нецеђеном 2½, гроша ока; шљивама 130 % ока. Ова војска 28 гр. Ракији од 8/9 гради је цена 44—46 пара ока.

Зверке: куње 170, творови 60, јазавци 28, авчеви 7½ гроша.

Пешта, 12. марта. (Из приватног писма.) За нову српску банку, која се заводи сада у Београду овдашњом франко-угарском банком и неколицином првих београдских фирми имам вам ову вест да јавим. Познато је даде су хтели том заводу дати име „српско-угарска банка“, но већина београдских подузимача беше фирми противна, те се усљед тога том заводу да име „прва српска банка.“ Али и у аустријско-угарској држави као и у осталим државама постоји закон, којим се искључују страни папири са берзе, т. ј. нити се могу ту продавати нити им се течај берски бележити. Радња са страним папирним вредностима дозвољена је само банкерима. Усљед тога се неће ни моћи акције српске банке на бечкој берзи продавати или куповати, нити ће заузимати место у јавном списку берском. Од стране управе франко-угарске банке учињени код наше владе кораци остадоше без резултата.

Ово је важна ствар по подузимаче, који се надаше од берске операције лепој користи и зацело би такве имали, да се акције могу продавати на бечкој берзи. Но зато неће као што чујем франко-угарска банка одустати од тог подuzeћа, ма београдска банка и не носила међу — народну фирму „српско-угарска банка.“ само то једно што неће моћи своје и акције београдских подузимача увести у берски промет, као што наумише. То је од штете и по сву

Србију, кад су акције првог српског подuzeћа искључене између народног обрта на бечкој берзи, која је најзнатнија после париске и лондонске. Неби се народно достојанство српско нимало вређало, кад би српски завод носио име „српско-угарска банка“, као што није повређено аустријско достојанство тиме што ту постоје заводи под именом англо-аустријских (који је за лањску годину платио 50 форината добитка од акције), англо-угарска, франко-аустријска и франко-угарска банка.

У Бечу, 8. марта. (о. д.) У Панчеву први ево појав видим, да општина тражи извора и пачина, да приходе своје умножи, јер су и потребе по времену гдне велике постале. Рад сам, ако могу, и ја нашем свету искуством мојим по Чешкој и Немачкој приљеним — услужити бити у питању: извора прихода општинских. По горњим земљама, особито по Чешкој, готово свака варош има свој сопствени извор прихода; једна има пивару, друга велику циглану, трећа руду на угљен и т. д. Та само један случај од многих да кажем: Плузен варош рада је била целу речу школу основати и то једино на сопствени трошак, јер научан језик требао је бити чешки. Она реши у седици варошкој, да по једна крајцара на сваку олбу пива буде ударена, које се у вароши точи, докле се нуждни капитал не добије. И ево грдно, красно здаче красн им варош и школа им је дубком пуна деце своје и из околине. — Леп је то доказ еједињене снаге!

Дал је пужно по наше вароши, да паворе прихода својих траже, умноже? Ко ту може казати, да није!

А зар је могуће, да се на начин Мојсејевог жељеза или Шуховоовог ширка само у земљу удари, пак да приход нови или већи пресе? —

Дај да видимо.

У Пешти, Сегедину, Вршцу, па и у Чакову основаше се парни млинови, и то поједини и друштва, а сувачари постане за кратко време богатим људма. — Зашто да варош Панчево, Земун, Београд, Срем, Србија, доњи Банат по скупе новце купује вршачко или сегединско брашно, кад је положај Панчева такав, да у том обзиру не само наше пределе са брашном задовољи, већ и пут му је отворен Дунавом у Влашку и Бугарску. Ја мислим Панчево је позвао као општина (не на акције) подићи апатну млинску радњу. Ал одкуд капитала? Хм, та банака као кише, као плевне има. Видимо да се надиску у понуди новаца. А где цела општина солидарно јемствује, ту ће се свагда и зајма наћи. Има пачина, где се за 35—40 година годишњом отплатом цео капитал одужи.

Земунцима би препоручио, да велику циглану заведу. Ја велим велику, јер тим би поједине приватне циглане никак могле радити. Вар целу би се земунском могао отворити пут Дунавом за Влашку и Бугарску и Моравом за Србију.

А неће да се нађе варошка општина једна, која би фабрику „Сифона“ (Soda-Wasser) основала? Видим овде цветају на све стране те фабрике. Народ све радије то пиће пије. Камо срећа, да се и код нас уобичаји — те да се порок нијанчења у народу мало укине, који нас мори као куга. Сифон не само да гаси жеђ, он је и пријатан напој с вином и без вина, па је и лековит, особито за покварене желудце, за желудне катарје, од којег наш свет усљед многог јела и сувише вина много пати. За фабрику сифона је Земун и Новог Сада положај добар.

Зар неће се наћи општина или задруга, која би код Сланкамена у оној голој стени отворила мајдан од камена за калдрму и друмове? — Та цела вародинска и панчевачка регимента и шајкашки батаљон могли би тим каменом своје путеве оправљати. Сад стаје један кубични хват простог камена у Земуну 35 фор. Ја велим, да би га такво сланкаменачко подuzeће по 15 фор. давати могло. — А небуде ли тај камен способан — зашто се не почне код Каменице ломити камен, који би Дунавом спуштен био. Зацело ће јединице доћи, него ли из Базјана уз воду или на осовини или га из Србије доносити.

Ја велим, да су ова наведена подuzeћа освечени извори прихода, којих саме општине требале би да се даде.

Погледајмо вредне дебелаче у панчевачкој регименти. Вредне пивне жене од како су свагда ме-

сипте на гласу лепа леба и продаваше у Панчеву. Ал се досете и осујују у свом рођеном селу трг леба, пак сад не само лебац већ и марва у великој мери своје вашириште у Дебељачи има.

Шта би даље на пр. великом, леном селу Црепаји препоручио: кад дође туда пруга жељезнице из Кикинде у Панчево — биће без сумње ту штација. Црепаја треба да се благовремено побрине да путове у Глогољ, Опаво, Баранду, Панчево,

Новосело, на свом земљишту наспе. Јер ће та знатна села своју рану жељезници доводити, као најближој штацији али само онда, ако имају добар пут. Ал одкуда трошка? Узмите од данашњих друмова полутину (другу половину задржите за летни пут?) пак посејте сунцокрета. — Осујте олајницу и пеците од семена тог олај, добар за јело и осветљење, стабло и погаче су зими добра раба за стоку а кованице имају дужом лета рану за пчеле, докле је сунцокрет

у цвету, а то траје као што је познато дуго. — Воде пчелама даћеду они нови студени. Алеје поред тих нових друмова нег су дудови и деца и мала и велика нег оно неколико недеља свилене бубе пегују. — Ал цела општина нег руководи. — Ја мислим да ће приход сунцокрета велику част трошка за друм накнадити.

Седмични преглед курса на бечкој берзи.

	10.	11.	12.	13.	14.	15.
М а р т а.						
Дукат цесарски	5.88	5.90	5.92	—	—	5.96 ¹ / ₂
Сребро	122.75	123.—	123.35	—	—	123.75
5% металици	67.75	62.85	62.90	—	—	62.90
Ови с кам. мај—новем	67.75	62.85	62.90	—	—	62.90
5% народни вајам	71.10	71.50	71.30	—	—	71.35
Акције народне банке	724.—	728.—	726.—	—	—	729.—
„ кред. завода	290.20	304.40	304.90	—	—	309.70
Ловови 1860. године	104.40	104.70	104.60	—	—	104.40
Лондон	125.—	125.10	125.50	—	—	125.90

Пловидба местне лађе до 21. Марта.

Из Земуна у Београд, у 7 сахата у јутру.

Из Београда у Земун, у 7 и по сахата у јутру.

Из Земуна у Београд и Панчево, у 8 сахата у јутру и у 12 и по сахата по подне.

Из Панчева у Београд и Земун, у 10 сахата пре, и у 2 и по сахата после подне.

Из Земуна у Београд, у 5 сахата после подне.

Из Београда у Земун, у 5 и по сахата после подне.

ОПШТА РУБРИКА.

Уредништво не одговара за чланке, који се печатају под овом рубриком.

Јавна благодарност.

Подписанима је у дужности, да изјаве свима своју дубоку захвалност на многобројном саучешћу при пратњи умрлог грађанина Флоријана Фелбера која је у недељу 9. о. м. била. Само ово опште саучешће у великом губитку, што претрписмо, као и знак општег поштовања прама покојнику, може нам силне осећаје бола ублажити.

У Земуну, 11. марта 1869.

Заоставши.

Danksagung.

Die Unterzeichneten erachten es für ihre Pflicht, für die so zahlreiche Betheiligung an dem Leichenbegängnisse des verewigten Herrn Florian Felber am 21. d. M. Allen ihren tiefgefühlten Dank auszusprechen. Die allgemeine Theilnahme an dem unersetzlichen Verluste, der die Unterzeichneten betroffen, wie die an den Tag gelegte Werthschätzung des Verewigten gereicht ihnen zur Linderung ihres Schmerzes.

Semlin, 23. März 1869.

Die Hinterbliebenen.

Eingesendet.

Interessante Correspondenz am Vorabende des Osterfestes.

Frage.

Euer Hochwürden! Ich bitte höflichst mir auf der Rückseite schriftlich zu bemerken, warum Niemand die heilige Pflicht bei den im Sterbebette liegenden Kranken verrichten will. Am 27. März 1869.

Antwort.

Warum? das hab ich dem Herrn Major eröffnet, und wenn die Kranken morgen noch am Leben sind, bitte ich es bekannt geben zu wollen, damit sie versehen werden können. Den 27. März. 1869. Abends 8 Uhr.

ОБЈАВА.

По закључењу варошког заступништва земунског премештено је вашириште са ледине изван Горње вароши на велику пијацу пред римском црквом у доњој вароши, где ће се како пролетње тако и јесењи вашир са еспањима држати; у пети дане обдржавани марвени вашир пакбиће одсад на ледини пред београдском капијом.

У Земуну, 8. марта 1869.

Од Маџистрата.

Kundmachung.

Laut Beschluss des Gemeinderathes werden künftighin die beiden hiesigen Jahrmärkte im Mai und September, welche bisher ausserhalb der Vorstadt Josefstadt abgehalten wurden, in die innere Stadt verlegt, und zwar für die Waaren und Handelsartikel aller Art, auf dem grossen Marktplatze vor der k. hollischen Kirche, dagegen der gleichzeitig stattfindende Viehmarkt ausserhalb des Belgrader Thores auf der grossen Exerzirwiese abgehalten werden wird.

Semlin, 20. März 1869.

Der Magistrat.

Abth. 2. Nro. 924.

Feilbietungs-Edikt.

Vom Magistrate der k. k. Militär-Communität Semlin wird hiemit bekannt gemacht:

Es sei über Ansuchen des Herrn Basil Wukomanovics durch den M. G. Advokaten Ivic contra die Verlassenschaft nach Dem. X. Maximovics puncto 1000 fl. österr. Währ. c. s. e. sammt Interessen und der gegenwärtigen, auf 15 fl. österr. Währ. gemässigten Kosten, in die executive Feilbietung des gegentheiligen auf 13.000 fl. österr. Währ. geschätzten Hypothek als des Hauses Nro. 307/308 Stadt hier gewilligt worden, daher behufs Veräusserung dieser Realität der erste Termin am 15. April, der zweite Termin am 15. Mai und der dritte Termin am 16. Juni 1869 jedesmal Nachmittags 2 Uhr, mit dem Beisatze angeordnet, dass, wenn diese Realität beim ersten und zweiten Termine nicht um oder über den Schätzungswerth an Mann gebracht werden sollte, selbe beim dritten Termine auch unter denselben hintangegeben werde.

Kauflustige wollen sich an obbestimmten Tagen und Stunde im hiesigen Rathhaus-Saale einfinden.

Semlin, am 10. März 1869.

Schreiber m. p.
Hauptmann-Auditor.

Bach m. p.
Major-Bürgermeister.

Menschenfreundliche Erinnerung

an die Leidenden, in Betreff des Gombos'schen

„Stärkungstrankes.“

Nachdem täglich briefliche Anfragen bezüglich des obgenannten Trankes an mich gelangen halte ich mich für verpflichtet, das leidende Publikum in Nachfolgendem zu verständigen;

1. Der ausgezeichnete Redacteur des „Egészégi tanácsadó“, (Der ärztliche Rathgeber), Herr Professor Dr. Peter, unterwarf den Stärkungstrank des Herrn v. Gombos einer Analyse, bezeichnete ihn in der zweiten Nummer seines Blattes als das wohlthätigste Hausmittel, und empfiehlt ihn jederzeit im Hause vorrätzig zu halten.

2. Laut glaubwürdigen Eröffnungen mehrerer Patienten haben meine bisherigen Verordnungen resultirt, daß der, zu großem, aber auch wohlverdientem Rufe gelangte „Stärkungskraft“ in Magen-, Leber-, Milz- und Nervenkrankheiten eine gute schnelle und sichere Heilwirkung übt

Bisher pflegten wir die an den genannten, qualvollen Uebeln Leidenden, welche sich unter unserer Behandlung nicht besserten, in die Bäder zu schicken; die Armen mußten ihre Leiden gewohnthermaßen tragen. Daß übrigens auch die Bäder nicht den erwünschten Erfolg hatten, das bezeugen zahlreiche an mich gerichtete Zuschriften, während die Kur mittels des Gombos'schen Stärkungstrankes selbst dem Minderbemittelten noch immer billiger zu stehen kommt, als der Gebrauch jedes anderen Heilmittels.

Daß ich gegenwärtig bloß die genannten vier Krankheiten aufzähle, geschieht deshalb, weil nach den eingelaufenen Heilberichten, aber auch nach von mir gemachten Erfahrungen, die Heilwirkung des „Stärkungstrankes“ bei den erwähnten Krankheiten über jeden Zweifel sich erhebt, während in Bezug auf andere Krankheiten erst Versuche angestellt werden, die ärztlichen Gutachten demnach noch in der Schwebe sind, und erst auf Grund Zeugniß der Betreffenden abgegeben werden sollen

Endlich 3 werden die Kranken jeder Art die sich bezüglich Gebrauchsanweisung des Gombos'schen „Stärkungstrankes“ an mich wenden wollten, dahin gebeten, ihre Vertrauensbriefe kurzweg und mit Weglassung jeden Zeremoniells abzufassen. Diese Gebrauchsanweisung wird so wie bisher jedem ohne Standesunterschied bloß aus menschenfreundlichem und keinem andern Interesse zugesandt werden.

In Semlin zu bekommen in der Conditorei des Herrn Stefan Schull.

In Neusatz beim Herrn Franz Moser.

In Belgrad bei den Herren Bufovala & Miodits.

Stuhlweissenburg, 25. Jänner 1869.

Dr. Schaller

Самртна пресуда.

(Од М. Јокаји-је.)

I.

Преко пута Rue de Vivienne-а близу Vaudeville — театра стајао је некада најзнаменитији храм целог Париза. Најзнаменитији с тога, што не беше посвећен Богу, кога ришћани славе, но једној подземној богињи, пред којом сви од цара до просијака у најдубљем страхопоштовању на колена падају, којој се дневни терети, ноћна тишина, љубав и злоба, земаљска срећа па и само небесно блажество на жртву приноси — за коју људи данас живе, умиру, да и самог се пакла не плаше! . . . Та је богиња новац, а храм јој је — берза.

Ту не чујеш лупање звона, да громким звуцима верне сазивају и опет су све просторије од раног јутра до мркле ноћи пуне света. На отом месту извире срећа и несрећа, радост и очајање како појединим породицама тако често и многим државама. Само она реч, која се овде проповеда, света је и истинита, све је друго обмана.

Једног јутра ишло је на берзи тој много живље но обично. Већ и на самим лицима долазећих и одлазећих могло се неко необично узбуђење, неко изванредно расположење приметити. Само задах један из уста правог Бога потресао и уздрмао је цео олтар новца, букнуо је негде рат и папири падоше за једну ноћ са двадесет процената.

Међу свима што ту беху и узбуђено то на десно, то на лево се освртаху, запиткиваху и одговараху, падао је г. Монсе свакоме у очи. Још пре једног сахата, откако се глас о паду папира потврдио и обистинио, стајао је он руке у шпаг туривши наслоњен на један високи стуб. На лицу му се видела најравнодушнија мирноћа. Ни с ким ни речи није говорио; за брзојавне вести што сваке четврти часа стижаху, није ни разбирати хтео. Очи му беху немарно упрте у најравнодушнија места тог великог трема, а у себи је певукао стихове неке познате песме.

И опет познато беше свакоме, да човек тај, што тако равнодушан изгледа, тог тренутка милијуне на својим папирима губи.

Ваш је г. Монсе последњу строфу своје песмице певао, кад га одостраг нево лако по рамену дирну.

— Г. Монсе, мени се чини да вас ни најмање не занима то, што се ту збива?

Монсе се осврну. — О ви сте г. Теларде! рече му на то — чини ми се да погађате.

— Већ по сахата вас гледим, како сте се на стуб тај наслонили, као да га чувате да не падне; а кроз то по сахата је курс папирима у осам процената пао.

— Марим ја, дода овај на то смакнувши раменима.

— Марим ја? А да ли сте собом на чисто?

— Да боме. Сутра ћу да отворим конкуре.

— И ви сте притом са свим равнодушни, је л' те?

— Тако равнодушан, да ћу сутра тане кроз чело пројурити.

— Али ви тога нећете чинити... само због тога неби то било нужно.

Монсе га ладно и равнодушно погледа, небрижно раменима смакну, као да с тим рећи хтеде: Ко појма о части има, може лако увидети, да човеку у његовом положају неби ништа друго ни остајало да учини, до то на што се и сам одважио.

— Одите самном, рече му Телард узевши га под руку, и тако овде више ништа тражити немате. Ја ћу да вам неки предлог учиним.

Монсе оде с њим и са горким и тужним осмејом као оно осуђеник чекаше на речи Телардове. Мислио је у себи, како ће га овај сад са небројеним библијским фразама да обасипа. Телард је био адвокат, али у овом случају могао је човек и од њега само душепопечитељске савете изгледати.

— Ви имате осим тога што у папирима изгубисте — поче Телард — још лену суму готових новаца у својим рукама. . .

— Разумем вас, драги мој, прекиде га ладно Монсе, мислите кад би са ови новци што их још имам у свег отишао, да би још весело и задовољно живети могао.

— Па ја држим, да ви такав поступак само за неку спекулацију сматрате морате, коју је многи и пре вас водио.

— Тако је, да богме И мене већ двапут таквим поступцима опекоше, и мени код тих банкрота доста новца пропаде, али сам им ја даљи рад и живот са највећом пажњом пратио. Видео сам оно малоуважавање и презирање, с којим их сви поштени људи праведно предусретаху и примаху и кажем вам, не желим никако да им судбу делим. Па онда треба да знате, да је за људе као

што сам ја, што овде свој посао започеше и обогатише се, добар и частан глас све на свету — човек мог порекла могао би преживети, кад би га обедили, да је убијство какво учинио, кад би га жена изневерила, кад би му и отаџбина пропала; али ту срамоту, да поштеним људма плаћања прекинути мора, такав човек нити може нити хоће да преживи. Те срамоте може човека једина смрт опростити.

— А да л' ћете с тим своје кредиторе да намирите?

— Ако њих нећу, оно ће ми бар опадачи да умукну.

— Дакле вест о смрти вашој спасла би вам част?

— Као што се сад у свету мисли — потпуно.

— Па онда си неморате живот одузимати, довољно је да ту вест само разнети дате.

— Е мој господине, али људи данас ишту да најпре виде, па онда да верују.

— И томе можете доскочити. Не би н. пр. ништа друго имали радити, него наћи два гробара, добро их подмитити и захтевати, да вам једно мртво тело човечије, разуме се које је јуче сахрањено и које је на вас налик, ископају и у писарну вашу донесу. Кад то извршено буде, онда ћете гледати, да лице те лешине са два куршума из самокреса тако нагрдите, да је нико живи распознати не може. Затим скупите све своје повце што их имате, прерушите се и још ове исте ноћи без сваког оклевања отпутујте под туђим именом управо у Филаделфију. Наравно да за ту цел морате једну лађу најмити и у приправности је имати. Испадне ли вам ово све за руком, то ће цео свет тврдо уверен бити, да сте самоубијством себи живот одузели.

Монсе га погледа са изразом, у коме највеће изненађење почиваше.

— А моја жена? запита га он на то сасвим збуњен и теретом ове нове мисли обузет.

— Да не би ствар осујетили, казаћемо јој тек после дужег времена како је све смишљено и извршено. Ви ћете добро познавати своје колеге, ти вам умеју и са чела читати и мучно их је преварити. Ти би вам са лица ваше госпоње све дознали. Распитивали би зашто да она свог покојног мужа, кога је тако жарко љубила, дуже не оплакује, зашто да млада удовица позније никоје посете, никоје обожатеље не прима, накратко, лако би се могло догодити да дознаду шта је у истини.

— Но ако их она баш усприма? То ће даље бити мој посао да је о животу вашем известим. Зато ћете јој написати писмо, и кад пакња ваших кредитора сасвим на друге ствари управљена а ваше име слабо у виду имала буде, ја ћу јој онда то писмо да предам. У писму том ћете јој јавити, зашто побегосте, које име на се узесте — узмимо н. пр. Тонер — ; одредићете јој време, када ће и друго ваше писмо добити, и кад се све лепо умири, онда нека вам госпа црнину скине и родовима и пријатељима приповеда, како је неки Тонер из Филадельфије за жену иште. Ови ће да је на удају наговарати почну, а она с почетка нека се устеже, нека рекне: да није рада тако далеко у свет, да нови ђувегија није леп човек, ни блузу као њен први муж, да овај незна францески, а она ни речице инглески — најпосле ће она да попусти, и да оде у Филадельфију ради венчања, а нико осим нас неће моћи ни помислити, да је она отпутовала да управо вас потражи и нађе. С тим сте свој живот, своју част а и своје — имање спасли.

— Ваш ме је план јако у забуну довео и не могу чисто да се разаберам. — Али узмико тај случај, кад се моји новци у писарни ненађу, може свет лако доћи на ту мисао, да сам насилно убијен, па ће да падне ко од мојих ближних у подозрење.

— И томе се може доскочити, ако напишете својом руком изјаву, у којој би навели, да сте из ови или они узрока животу свом крај учинили. Пиемо то управителу на мене, да се не би забацило, те тако ће да буде у сигурним рукама, а ја би онда први био, који би то разгласио, што би мом положају само користити могло. —

Кад човеку у животу одсудни и опасни тренутци наступе, онда ту нестаје дужег и дубљег размишљања. Тако и са Монсе-ом би. После кратког промишљања реши се он да усвоји план адвоката, те тако да следује савету човека, с којим је већ од дужег доба у пријатељском сношају живео, у колико међу адвокатом и спекулантом и у колико уопће на овом свету пријатељства има.

Докле је Монсе закључан у својој писарни готов новац и друге скупоцене папире прикупљао, дотле је Телард пожурио се, да му нужне хаљине и путне листове набави. Све је по умишљеном плану удешено. У писарни Монсе овој, која

је осамљена од стана његовог далеко у једној улици стајала, не беше у шест сахата у вече ни једне живе душе осим њега. У осам часова предао је он своје пријатељу — Теларду — два затворена писма, од којих једно на самог Теларда а друго на Анђелији, жену Монсе-ову, управљено беше. У десет часова отишао је да потражи два гробара, чији је и овде као и у Лондону посао, да за лекаре мртавце ископавају и продају — а у један сахат после поноћи моглоше већ суседи писарне његове два пуцња чути. Одма по том опазише неки ноћњаци једног човека, који је великом путничком губом огрнут био, где се из исте оне куће, откуда гласи пушке долазише, брзим корацама у другу улицу упути и стигавши до неке куће, заустави се и повуче за звонце. Послужитељ отвори врата а овај му један сандучић предаде и потом се изгуби у непрекрштаним улицама градеким.

II

Анђелија Монсе-ова, жена тог спекуланта, беше у оно време чувена и разглашена лепота.

Свака и најмања цртица на лицу јој беше отворена, чиста и племенита. Њено мирно чело, мраморбела ланита, на којима се дивотна румен преливаше, невин али чаровити поглед гаравих очију, све то беху изрази њене племените душе, пред којима и самог подозрења о недељу каквом нестати мораде.

Седела је у својој собици и занимала се баш намештањем своји густе вितिца, кад се звук повученог звонцета зачу. И нехотице се јако устрави и кад се погледа у огледалу, што пред њом на столу стајаше сва се уздрхта. Тако жалосна, тако бледа изгледаше.

Собарица на мах изиђе, да види ко је дошао и после неколико минута врати се носећи под пазухом један сандучић. Кад је госпа запита шта то доноси одговори ова, да је ноћас неки непознат господин, који са свим у путничко одећу обучен беше, сандучић тај код послужитеља оставио, да се госпођи Монсе преда. Непознати тај имао је округлу риђу браду, велике такође риђе обрве, изговорио је и то хрђаво неколико францески речи и одмах се удалио.

— Шта ће то да буде? Ја не познајем ни једног човека који би тако изгледао. Сигурно има каква посла са мојим мужем.

И опет беше на сандучићу крупним словима Анђелијино име написано.

— Да отворим, да видимо шта је унутри.

— Ја би готово веровала речма послужитељевим. Он вели да у сандучићу мора само суво злато бити, кад је тако тежак.

— Дакле послужитељ мисли да је благо унутри?

— И све се поноси, што му је непознат човек толике повце поверио.

— Али шта му даде повода да то помисли? И као из ког би ми узрока какав непознат господин новаца слао?

Сандучић не беше закључан но само запечаћен. Собарица га отвори и радосно зачудивши се пружи га својој госпођи. Беше пун дукатима.

Анђелија збуњено гледаше тај необичан поклон. То мора да се каква забуна догодила. Ово је требало ваљда коме другоме однети, говорила је она.

— Али набрзо се мога уверити, да је сандучић баш на њу управљен. Међу дукатима нашла је једно писамце, на коме опет њено име стаја. Отвори га и пође да чита:

„Ово је за дане беде и нужде... одважност и нада на Бога.“

Тонер.“

И ни речице даље нема. Додуше једна беше започета али је превучена. „учи...“ само толико се могло прочитати. Ту је прекинута и побрисана.

Анђелија устаде од стола и готово ван себе посматраше чудновати сандучић тај... Ко је тај Тонер. То име сад први пут у веку свом чује. Какви су то дани беде и нужде, што их у свом тајносном пиему спомиње. И зашто он хоће, да јој их олакша?

Док се она тако у мислима борила и трудила да загонетку ту реши, опет неко напољу зазвони, и собарица вративши се јави, да је дошао књиговођа њеног мужа и да жели да га госпођа унутра пусти, јер се о нечем важном и хитном разговарати има. Собарица и то додаде, да је књиговођа необично узрујан, што код њега ретко бива.

Госпођа Монсе обуче хаљину и рече да га пусте унутра.

Лице му је било збуњено и немирно, руке му дрхтају као прут. У забуни заборави да је поздрави и уместо да проговори, поче горко плакати. Анђелија се пренерази.

— Та за Бога, повиче она, говорите шта се догодило?

— Госпођо, јецаше књиговођа, ваш муж је мртав.

Анђелија посрну. Мораде се за наслоњачу придржати да не падне. Затим се брзо подиже и запитавши га: где је? хтеде да иде.

(Наставиће се.)

Шпанија.

(Свршетак.)

А планови Нарвајеца да краљица дигне руку са Сан Доминга не испадоше. Министарство даде оставку. Спремала се нова криза. Краљица није могла да нађе згодне ministre за своју политику. Али бољи успех учини Шпанија у перуанској ствари, где је Перу принудила да јој 100 милијона реала плати. Из унутрашњости пак Шпаније нису долазили бољи гласови. По јавним листовима зактевало се да краљица ваља са Лерсундијем и Еспартером ново министарство да склопи. Међутим крајња нужда у финансији принуди краљицу да један део свога имања прода у корист државе, и тако народу очи замаже. Тада почну опет дизати демократске партаје све више главу, нарочито она што је захтевала да се Шпанија и Португалија сједини под династијом Браганца и којој је Прим био глава. И дојиста у јунију у Валенцији открије се нека војничка завера којој је циљ била да збаци краљицу и Шпанију с Португалијом сједини. На Прима подозреваху да је саучесник у тој завери, и позову га у Мадрид, а он не послуша већ оде Гарибалдију у Капреру. Оваке прилике побуде у народу неповерење и учиде те министарство опет падне. Нарваец позна да је изгубио у народу поверење. Сад се модерадовска партаја опет уклони са позорнице. Већ 21 јуна понуди Одонел краљици нову листу министара који су гледали да се страсти партајске умире, општа амнестија да се прогласи, краљевство Италија да се припознаје и ствари на острву Сан-Доминго правично да се уреде. Али краљица у срцу скриваше апсолутизам, амнестија недоби у њеном срцу места — огањ самовоље и хијерархичко-апсолутних начела буктио је у њеном самовољном срцу — али женско је срце тесно, те немогаше огањ дуго у тајности да држи; он излети и потпали револуцију што

данас обухваћа све народне стаље.

Сад коју још да прословимо о штатистики интересантне ове државе. До г. 1811. беше стање сељака у Шпанији жалосно. Јер земља небеше његова а више од половине давао је племству и свештенству. У почетку нашег века припадаху од 54 милиуна шпанских јутара обрађене земље: 17 држави, 28 племству а 9 свештенству. Ово се стање једнако поремећавало, особито од како је г. 1833. почела уставна ера. Поделење сасвим испадне другојачије кад се укину права племићима и поповима. Гвоздени путеви нигде нису толико учинили да се газдинство развије као у Шпанији. Јер око г. 1805. најглавнија трговина била је у томе да се рана уноси у земљу, а сад кака грдна разлика! Какав напредак у газдинству кад се грдна рана у вредности 435,051,999 реала из земље износи. И кад је од 1861. па до сада шпански народ на земљу плаћао на 688 милијона реала данка.

Кад се давање поповима дигне са народних добара, држава их прода народу и тим мало оправиле потрошену финансију. У новије доба потрошило се много на грађење друмова и путова. Истина је да их у Шпанији нема толико као и у другим европским земљама али опет их има више него у Данској, Шведској и Португалији и Турској. Телеграфске линије по целој Шпанији јако су се распрострале. А у спољашности за саобраћај службе Шпанији: 2102 лађе, а за далеку пловидбу 1446 лађа с ветрилама, и 36 парњача, за прибрежну возидбу 3293 с ветрилама, и 65 парних лађа. О ратној флоти биће мало ниже говор.

Индустрија и радња подиглоше се знаменито у новије доба. У години 1861. радили су 46 акционарских подuzeћа са укупним капиталом од 383 милијуна. У истој години постојала су 23 жељезничка друштва са 2261 милијон капитала у акцијама и 2076 у облигацијама. Кад се толике грдне суме у покрет ставише ту већ поверенички заводи нису могли да изостану. У години 1861 било је већ 27 банака и кредитних завода с номиналном вредношћу од две хиљаде милијона; даље 13 осигуравајућих друштава са 404 милијона капитала.

У смотрењу трговине до 1840. био је у Шпанији строг ђумрук. Свашта се није смело уносити а такса је врло скупа била. Но од то доба од како

влада и у трговачком погледу пусти мало од апсолутизма, и трговина почне нагло да напредује тако да је већ извоз у Шпанији г. 1858 износио 71,233.250 талира у вредности, а увоз 110,334.256 талира.

Финанција шпанска беше до 1844 у несретном стању. Тек новијој системи данка испадне за руком да је оправиле мало. У време револуције јако се умложе расходи али и приходи су расли. Данак што је народ плаћао, монопол на дуван, продаја народних добара, ослобођење од свештеничког давања мало опорављаше народну касу али прекомерни расходи и ратни трошкови у време револуције надвишавали су све ове приходе. Државни дуг у години 1787. износио је на 1.543,906.944 а после са интересом на интерес нарасте јако јер је само интереса тада ваљало платити 295,291.139 реала. Но у новије доба кад се нова уредба у данку уведе и разни приходи увеличаше а расходи смањеше онао је и државни дуг.

Врло је значајно како се шпанска ратна флота умложила. Шпанија која у г. 1843 само 23 лађе имађаше, показа г. 1864. флоту од 160 ратних лађа међу којима две панцерфрегате. Па уз то још населеничка флота од 115 лађа и 486 топова и 8608 људи.

Шпанска сувоzemна војска износила је г. 1862. свега 287168 људи у Шпанији а 73060 у насеобинама. Са напредком Шпаније у материјалности иде и физички напредак. У г. 1820 рачунало се да има 11,161,980 становника, а 1857. и 17,739,931 душа.

Што се просвете тиче г. 1860. износаше број школа 24353 и број ђака 1,101,529 док је међутим г. 1846 само 15640 школа са 663611. ученика било. Највише школа подигло се општинским трошком, а многе су подигли приватни људи и друштва. Док није било школа у којима би се за учитеља спремити могло, били су учитељи попови понајвише, затим адвокати и писари. Испрва су школе биле иштитутути где се омладина измалена привикавала, да у једнога гледа те тако су им попови још измалена удивали у главу страх од владе и хијерархије, које је врло несретне последице донело. Доцније пак почеше да се подижу и техничке, реалне и земљерадничке школе где попови већ нису могли да имају великог уплива.